

Cerkveni Glasbenik

Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z glasbeno prilogo vred 5 kron,
za cerkve ljubljanske škofije 4 krone, za dijake 3 krone.

Uredništvo in upravnništvo: Pred Škofijo št. 12, I. nadstr.

Zgodovinski razvoj slovenske cerkvene pesmi.

(Piše ravnatelj dr. Jos. Mantuani.)

(Dalje.)

V prvi vrsti so vplivale na cerkveno organizacijo v naših krajih razdelitve naše zemlje nemškim škofom v last. Solnograd je dobil l. 861. Breže na Koroškem; Frižinska škofija: l. 816. Inichen v pustiški dolini, l. 891. posestva na Lurnskem polju, l. 973. Loko, l. 1274. je pridobila še vas Okroglo. — Briksenški škof je dobil l. 1004. Bled, Bamberški l. 1007. lavantinsko in kanalsko dolino; Oglej: l. 820. svet okoli Celja, l. 1001. svet med Sočo, Vipavo in med Alpami, l. 1040. zemljo okoli Cirknice.

V drugi vrsti so imeli samostani, ki so jih z zemljo obdarovani škofje in drugi plemenitaši ustanavljali, velik pomen. Ustanovljeni so bili: Osoje na Koroškem (ob Osojskem jezeru) ok. 1000.; l. 1028. je bil ta benediktinski samostan podrejen oglejskemu patriarhu. — L. 1085. benediktinski samostan Št. Pavel na Koroškem; ok. l. 1100. so poskusili ustanoviti benediktinski samostan v Bohinju, a do izvedbe tega načrta ni prišlo. L. 1106. je ustanovil Kocel kapitelj v Dobrlivasi; l. 1106. je bil tudi benediktinski samostan Arnoldstein zasnovan, l. 1112. pa samostan sv. Ivana pri Devinu obnovljen (611. razdjan). Leta 1115. je bil sezidan od Kocela ustanovljen samostan v Možnici, l. 1136. smo dobili na Kranjskem cistercijanski samostan v Stičini, l. 1140. bened. samostan Gornji Grad blizu kranjske meje, l. 1142. so prišli Cistercijani v Vetrinj na Koroškem, l. 1159. Kartuzjani v Žiče, l. 1172. pa v Jurjevo pri Laškem trgu. L. 1234. je dobila Dolenjska drugi cistercijanski samostan v Kostanjevici, l. 1260. so se naselili kartuzijanci v Bistri, a l. 1407. v Pleterjah. To je bila pri nas zadnja samostanska ustanova pred reformacijo. — Poleg samostanov so bile župnije pomembne za razvoj cerkvenega življenja in bogoslužja. V tem pogledu imamo kot najstarejše župnije sv. Petra v Ljubljani, Stara Loka (10. veka), Št. Vid pri Stičini (11. veka), potem Mengeš, Cerklje, Vodice, Kranj, Šmartno pri Kranju, Radovljica, Trebnje, Mirna Peč, Bela Cerkev, Leskovec, Stari Trg, Cirknica, Slavina, Trnovo, Črnomelj v 12. in 13. veku. — Nekaj posebnega so bila

pri Slovencih „božja pota“, od katerih so bila nekatera zelo stara, n. pr. Lesce; hodili so pa tudi dalje, v Oglej (poročilo Franc. Toppo-ja z l. 1334.), v Achen, Inichen in Kolin ob Renu.

Te kratko označene razmere same ob sebi zadostujejo za pravilno sklepanje, da je ljudstvo v takih odnošajih tudi v cerkvi popevalo, a to v svojem lastnem jeziku.

Imamo pa tudi še ostanke starih pesmi. Malo jih je. Pogubile so se med ljudstvom vsled političnega pritiska, mnogo jih je pa tudi ugonobila doba našega protestantizma. Kajti reformatorji so pač nekaj starih katoliških pesmi obdržali, a so jih po svoje preustrojili. Vse drugo so zavrgli. Njihov vpliv je bil tem večji, ker so se prvi posluževali tiska za razširjevanje verskih knjig. Posledica je bila, da se je za časa nejasnosti poizgubilo in pozabilo mnogo starih pesmi. Nasproti so se pa morale protestantske razširiti, ker je ljudstvo pri bogoslužju skoraj izključno slovenske pesmi prepevalo. Baš zaradi te razširjenosti je proti-reformacija posegla po čisto napačnem sredstvu, da je ljudsko petje v cerkvi zatrla. Dosegla bi bila mnogo več, ako bi bila dala ljudstvu, ki je od davno rado prepevalo, katoliško-dogmatičnih pesmi v nadomestilo. A stari uzorci so se bili poizgubili, novih pesmi v slovenskem jeziku zlagati pa duhovniki takrat vsled svoje vzgoje niso bili zmožni.

Ali imamo za te navedene trditve razlogov in dokazov?

Poglejmo najpred, kaj pravijo naši reformatorji.

Slovenski protestantje pripominjajo pri celi vrsti pesmi, da so „krščansko popravljene“, ali pa da so narejene po starih. Nekatero so celo neizpremenjene prevzeli.

To je neovržen dokaz, da je imelo ljudstvo pred protestantsko dobo slovenskih pesmi, ki jih je skupno prepevalo. Sila zanimive so Trubarjeve pripomnje k pesmi „Ta dan je vliĝa vefselia“ v njegovem l. 1575. izdanem „Catechismu s dveima islagama“. Ondi pravi:

„Inu de bi se tim preprostim le-ta Boshizhna peiffen „Ta dan je vliĝa vefselia“, v kateri poyo: „Ta ftuar je fuiga Shtuarnika rodila inu doyla“ inu rauen te ifte ta vera isloshila, koker fmo mi to ifto... islushili.“ Ta pesem je prevod latinskega izvornika: „Dies est laetitiae“. — Latinska pesem je pa že v 13. veku znana bila ter se je kmalu v nemščino (Der Tag der ist so freudenreich) in nedvomno tudi v slovenščino prevedla.

Trubar pa v tem katekizmu omenja tudi druge slovenske, najbrž narodne, vsekako pa ljudske pesmi, pišoč (str. 217):

„Inu ty nih Fary, kadar shnimi S cryshi hodio, oli v nih Cerqui, ne dopusté tih nashih (— protestantovskih) peiffen is Catehisma polohku inu saftopnu peiti, temuzh lizhkake baŋni dopufte tim dezhlom naprei peiti, de vfelei vezh na diuizo Maryo inu na Suetnike klizheio, zheftee inu zhefzhe vmisli imaio, koker Boga ali nega Synu Jesusa Cristusa. Sakai oni od spreda inu fa Cryshi veden inu glosnu krizhe: „Kir Maria Boga rody, Alleluia. O Maria! v preproste pleine pouye, Alleluia. O Maria! preproste pleine, makou zueit, Alleluia. O Maria!“ Ti drobci kažejo, da

je bila slovenska pesem zložena po latinski: *Virgo Deum genuit*. Inu kadar bliži te Cerque pridó, taku te ene dezhle vpyo: „Oglašife, Oglašife, s. shent Peter“. Le tim pag te druge dezhle odpoyo: „On se oglaši, On se oglaši, zhe Bug hozhe“. Ti klici so prevod iz nemške pesmi, ki je bila znana že v XI. veku, a se je ohranila samo v drobcih po citatih: „Helf uns s. Peter heiligo“. (Prim. v slovenščini: sveti shent Peter!) Natu fazhne Meshnar lgoniti. — Na Veliki nozhni dan inu potle do Vinkufht poyo: „Maria diuiza, bodi nasha pomozhniza, pruti tuimu Sinkuui.“ To je prosto poslovenjena vsebina antifone „Regina coeli“.

Ali je mogoče jasneje govoriti v dokaz, da je imelo naše ljudstvo pred protestantsko dobo svoje slovenske cerkvene, ljudske pesmi? Da jih je pelo v cerkvi in pri procesijah? (Dalje prih.)

Začetni pevski pouk.

(Piše dr. Kimovec.)

(Dalje.)

*N*e da bi se ritmične in tonične vaje prekinile, je treba kmalu tudi **jezikovno, fonetično vzgojo** z vso pozornostjo in skrbjo vpeljavati: staro, pri nas tako splošno udomačeno razvado pevcev, ki govor pri petju tako potvarjajo, v veliko slučajih dolgo ne moreš vedeti, ali slovensko ali kitajsko ali turško pojo, s to razvado je treba korenito pomesti in jo že v koreninah udušiti in zatreti. Govor mora pri petju zopet svoj naravni značaj nazaj dobiti, čeprav se mu na naravno podlago vcepijo umetniško še plemeniteje mladike, čeprav se njega naravna lepota mora do popolne dovršenosti razviti in dvigniti, sploh da na kratko povem: *Petje mora postati idealiziran govor, polenciran z vsemi mogočimi sredstvi, ki so sposobna duševna čuvstva v najvišji meri plemenito izražati in jih tudi v srcih poslušalcev vzbujati.*

Misel — zmojna misel — kakor da petje v tem obstoja, da proizvajamo tone po notah, mora resničnemu petju na ljubo čimpreje iz pevskih in zlasti iz petje vodečih krogov izginiti: prav to, da se pevci in pevovodje na splošno tako krčevito not oklepajo, da jim je lepo petje isto kot natančno zadevanje not, to, da pevci vsako noto nekako zmagoslavno s trdo pestjo zgrabijo kakor stražnik potepuha in vsako z enako samozavestjo poslušalcem razkazujejo: to je ponavadi začetek in vzrok malovrednega, rekel bi pomilovanja vrednega, čeprav po notah čisto pravnega — petja. To še prav posebno, če se temu pridruži samozadovoljna domišljavost pevcev, ki so se za silo za kake pol stopnje dvignili nad splošno glasbeno izobrazbo (pravzaprav neizobrazbo) svoje okolice.

Zato je treba strogo paziti na to, da učenci samoglasnike jasno, polno, doneče izgovarjajo, ne preozko, ne preširoko, zlasti ne plehko, prazno (čemur je vzrok nepravilno oprt sapni steber z nepravilno resonanco); največje važnosti pri tem je, da se učenci takoj izpočetka navadijo pri izgo-

varjanju dobro zadeti barvo odprtih, zaprtih, ozkih, širokih, potegnjenih samoglasnikov; toliko časa jih je treba opozarjati in napake — ki jih je izpočetka vse polno, zlasti veliko ponavadi tam, kjer so učenci že „peti“ se učili, ne da bi jih bil kdaj kdo opozoril na napake. Tudi vsak provincializem in vsaka posebnost posameznih narečij se mora takoj pri teh začetnih vajah strogo zatirati; kdor tega v začetku ne doseže, tudi kasneje ne bo v tem oziru nič opravil. Seveda je z novinci težko orati po tej zanemarjeni njeni polni zaraščenega, trdo ukoreninjenega plevela, saj se jim celo popolnoma napačno zdi, če jih hočeš odvaditi provincializmov in nelepkih posebnosti domačega narečja; grdo se jim zdi izgovarjanje, ki se razlikuje od izgovarjanja, ki so ga vajeni z doma, ki so ga — do skrajne nelepote potenciranega — slišali nedeljo za nedeljo, praznik za praznikom s kora v cerkvi. Pa nič usmiljenja! nož se nastavi in reži in se zajedaj takoj izpočetka v vse razrastke in spačene člene toliko časa — kljub začetnim bolečinam — obdeluj, dokler ne pokažejo pravilne rasti. Ko se ta pokaže in zazeleni, bo vsa bolečina izginila in veselje nad srečno uspelo operacijo bo veliko ...

Čez vse važni so soglasniki. Pevce se mora dobro zavedati, da so soglasniki pri petju to, kar so konture, risba pri slikah. Soglasniki zloge meje in vsaksebi drže in so prvo sredstvo za jasno, plastično, umljivo petje. Hkrati pa tudi posamezne zloge vežejo, da se brez sunkov eden na drugega nizajo, eden drugega tesno oprijemljejo. Učenec mora imeti to čutno zavest, da so soglasniki liki okvir, ki podoba oklepa in lepoto podobe še le dovršuje in jo opazovalcu sploh še le sedaj kot celotno lepoto kaže. Soglasniki so estetična omejitev zlogov, so konture samoglasnikov in besedi. Posebno je treba na to paziti, da se brezglasni (trdi, žumeči) soglasniki odločno, ostro, toda hitro izgovarjajo, pri donečih pa je treba paziti, da res zadone, seveda ne predolgo; končni soglasniki zlasti morajo biti jasni, določno izgovorjeni, toda ne da bi jih pevci — kar se tudi sliši semtertje v krajih, kjer se morda pevovodja ravno na kak kouchni t kapricira — ne smejo jih pravim pevci s silo iz sebe metati, kakor bi streljali z ostrimi naboji, da poslušalca ostro izstreljeni samoglasnik kar zaskeli.

Učitelj se pri tem ne sme utruditi s popravljanjem, opozarjanjem ne le na splošno, ampak mora na vsakega posameznika posebej paziti, vsakomur posebej napake popravljati, vsakogar posamič poizkušati, pa tudi to, kar učenec dobro napravi, priznati, da se tako dobro utrdi, slabo pa odpravi. Seveda mora sam dobro izgovarjati, pa sem imel kdove kolikrat priliko opazovati, da je bil ravno organist, pevovodja pri izgovarjanju najbolj zanikaren in to večkrat celo ta ali oni, ki se nekaj „šteje“. Le tako, da učitelj sam vse pokaže — če nima lepega glasu, to ne dá prida, da le pravilno glas nastavlja in izgovarja — le tako je mogoče pevce dovesti do pravilnega, vzvišenega, slovesnega, muzikaličnega govora. ¹⁾

¹⁾ Le na tak način se bo tudi mogoče ogniti neresničnim trditvam in krivičnim napadom na novejšo slovensko cerkveno glasbo, ki jih zadnji čas zlasti „Bogoljub“ razširja gotovo zato, ker ne pozna vzrokov, češ da „moderne“ skladbe ne ugajajo,

Navajati jih je treba, da besed ne vežejo v dolge verige brez presledkov, ampak da vsako besedo samo zase čisto določno in jasno izgovarjajo, po vsaki besedi naredo neko le za vajeno uho slišno cezuro (presledek), dočim nevajeno uho samo to čuti, da je bila beseda jasno, markantno izgovorjena. Tu je pravzaprav jako težko pravo zadeti, da ni premalo pa tudi ne preveč, zakaj kaj lahko postane govor razsekan, vsaka beseda stoji sama zase, brez ožje zveze z drugimi.

Se bolj je treba na to paziti, da se besede po zmislu vežejo oziroma s presledki ločijo,¹⁾ kar po zmislu skupaj gre, to se v eni sapi poje, kar skupaj ne spada, se pa tudi s primernim presledkom loči. Pri vsem tem je treba posebej na to paziti, da se melodična linija ne pretrga, ampak lepo razvija, ne da bi se trgala kjer se mora vezati, ali stapljala, kjer glasba presledek zahteva.²⁾

Največ dela da pri glasovni, jezikovni, fonetični vzgoji besedni naglas. Ljudje govoriti znajo, v navadnem govoru pravilno naglašajo, petje pa kakor bi jim vsak čut za jezik, za naglas vzelo. Vse zloge enako močno izgovarjajo brez razločka ali je naglašen ali nenaglašen, da ima človek pri takem petju občut, kakor če sliši bataljon vojakov v paradnem maršu korakati: vsi koraki enako trdi, nobene padajoče ali dvigajoče se linije v ritmu, nobenega agogičnega žvljenja. Ljudstvo to tudi samo čuti kot nekaj, kar v glasbo ne spada in pravijo: pojo kakor bi pribijal, in res hočejo pevci vsak ton kakor pribiti; to pa ravno vsled zmotne — že

da ne užigajo vernih src, da nimajo moči na slovensko dušo. — O tem več v „Bogoljubu“ samem, da se bo stvar od vseh strani pojasnila, gotovo v splošno zadovoljnost in korist slov. cerkvenega petja in vnemo in izpodbudo vernega ljudstva in v večjo čast božjo.

¹⁾ Na to mi menda ni treba posebič opozarjati, da se besede ne smejo z dihanjem trgati — seveda bi bilo kljub temu večini naših zborov treba to pravilo s trobentami, pozavnami in tubami na ušesa trobiti — take reči se slišijo dan na dan; in to ne le na suhem lesu preprostih pevcev, ampak celo na zelenem mnogih izučenih organistov. Že samo pri občeznem himnu „Tantum ergo“ se pojo še vedno marsikje naravnost gorostasne reči.

²⁾ Seveda je dostikrat dokaj težavno opravilo, besedilo z glasbo v sklad spraviti, saj se naših pesnikov nihče pri zlaganju cerkvenih pesmi ne ozira na glasbo, nihče ne misli, da mora za cerkveno petje zložena pesem, ki ima vsaka kitica pri njej enaki napev, po gotovih principih zložena biti. Če je n. pr. v prvi kitici na gotovem mestu velika cezura povzročena po logičnem razvoju besedila, ali krepak akcent kot višek razvoja cele arhitektonične črte, mora na vsak način v vsaki naslednji kitici na istem mestu, ki prvi kitici odgovarja, biti tudi cezura, tudi akcent, in to če le moč enakovredna cezura, enakovreden akcent; ali če to ne, vsaj cezura in vsaj akcent. Kolikokrat se mora skladatelj ravno raradi takih slabosti in neenakomernosti omejiti pri skladanju. V prvi kitici bi napev čudno lepo narastel, napravili bi se krepki akcenti, mogočno učinkujoče glasbene cezure; toda pogledaš ostale kitice in ti vse veselje mine: ravno tam, kjer je v prvi kitici cezura, je v drugi cela beseda, ki ti cezuro omogoči, tam kjer stoji v prvi kitici krepak povdarek, ki si ga že muzikalno izrazil, je v drugi brezpomembna nenaglašena beseda, zlog, ki ne prenaša nobenega akcenta. Tedaj pa nož in sekuro v roko in vrhove posekaj in proste ceste zagradi, da te srce boli, ker se pesem nikamor geniti ne more. Ne poznam nobene pesmi, kar jih je zadnjih 20 let nastalo, ki bi ne imela po več takih napak.

zgoraj omenjene misli, da je petje to kar toni, da za lepo petje zadostuje, če so predpisani toni pravilno zadeti.

Zato morajo učenci do te žive zavesti priti, da kdor po notah poje, slabo poje, petje, ki samo na note pazi, pa drugo vse skupaj v nemar pušča, nobeno petje ni. Note so pač potrebne, kakor je voda prvi predpogoj, če hočem juho kuhati. Toda če samo vodo kuham brez vsega drugega, bom dobil neko sicer juhi podobno gorko tekočino, toda neokusno, karseda neprijetno za uživanje. Če hočem dobro, krepko, užitno juho imeti, je treba mesa in še raznega sočivja in zakuhe pridejati. Primeri naj si na petje vsakdo sam do konca izpelje.

Note so kakor kazala ob poti ali rdeče markacije po gorah; po tej poti hodi, da ne boš zašel. Toda, kdor bo samo kazala gledal ali samo na rdeče markacije po planinah pazil, ne bo imel od izleta nič, najlepši kraji, najslikovitjše razgledne točke bodo neopažene mimo njega šle, neužitna, neprijetna bo taka pot.

(Dalje prihodnjic.)

Cerkveno ljudsko petje.

(Piše urednik.)

Zadnji čas se je začelo med Slovenci zopet veliko zanimanje za ljudsko cerkveno petje. Povod k temu je dal lanski evharistični kongres na Dunaju. Pohvala našega večglasnega ljudskega cerkvenega petja od strani Dunajčanov je podžgala gosp. kaplana Erzina, da je napisal v „Bogoljub“ članek „Naše cerkveno petje domačega značaja je naroden zaklad“ (1912, 12. štv.). Potem je sledil v ravno istem listu (1913, 1. štv.) kratek članek „Naše cerkveno petje“, v 2. štv. pa uvodnik „Prepevaj Gospodu vsa zemlja!“ Vsi ti članki močno stremijo za tem, naj se pri nas zopet poživí smisel za cerkveno ljudsko petje, pri katerem naj bi pela cela cerkev in ne le pevci na koru. Tudi se v dotičnih člankih obenem izraža želja po zopetni uvedbi in pogostejšem popevanju starejših (Riharjevih in drugih) pesmi.

Kaj naj rečemo k vsemu temu?

Prav odkrito povemo, da stremljenje po obnovitvi in obilnejši gojitvi cerkvenega ljudskega (skupnega) petja prav toplo pozdravljamo in bomo po svojih močeh skušali dobro in dostojno cerkveno ljudsko petje kar najbolj zagovarjati in pospeševati. Vendar pa bomo v „Cerkvenem Glasbeniku“ ravnotako odločno in dosledno nastopali zoper vsako slabo, napačno umevano in napačno gojeno cerkveno ljudsko petje.

„Cerkveni Glasbenik“ je ves čas svojega obstanka delal na to, da bi se cerkvena glasba na Slovenskem čim dalje bolj uredila in uravnala po določilih sv. Cerkve in to ne le latinsko petje, temveč tudi petje v domačem jeziku, ne le umetna glasba, ampak istotako preprosto ljudsko — bodisi že enoglasno ali večglasno petje. Zato pa je naš list vsako glasbo, ki se z določili sv. Cerkve ni vjemala, pobijal in preganjal, in naj

je bila umetna ali preprosta. Na tem stališču je stal naš list od l. 1878. do danes; to je tudi njegovo edino pravo stališče za v bodoče.

To načelo in vodilo pri delovanju našega lista in našega Cec. društva se nam zdi potrebno ravno sedaj zopet tolikaj povdarjati, ker vemo iz zanesljivih virov, da nas imajo ponekod za nasprotnike in zatiralce cerkvenega ljudskega petja. „Radi par ljubljanskih gospodov“, tako čujemo neke glasove, „se ljudsko petje ne sme gojiti“. „In ravno lansko leto — tako se pritožba dalje glasi — so tisti gospodje Riharjeve pesmi čisto prepovedali, da jih ne sme nobeden na novo izdajati“.

Od kod zopet to nespোরazumljenje? Odtod, ker je predsednik našega Cec. društva p. Hugolin Sattner na zadnjem cecilijinem občnem zboru l. 1911. tako pogumno nastopil zoper tisto deloma nejasno, deloma pomanjkljivo, v marsičem pa naravnost slabo in nazadnjaško naziranje enega dela naše duhovščine v zadevah cerkvene glasbe.

P. Hugolin Sattner je v svojem takratnem govoru, (objavljenem v „C. Gl.“ 1912), dobro ločil med nabožno in cerkveno pesmijo; povedal, da ni vsaka pesem, četudi se ljudstvu dopade, porabna za cerkev, vsaj za sv. mašo ne; povedal, da je mnogo slovenskih, zlasti starejših pesmi pogrešenih radi napačne, necerkvene, dostikrat plesne ritmike; povedal, da je zelo mnogo tolikanj priljubljenih pesmi preveč arioznih, ki so v dostih slučajih glediška glasba prenešana v cerkev, dostikrat pa navadne fantovske in sploh poulične pesmi s podloženim cerkvenim tekstom. P. Hugolin pa takrat v svojem govoru o cerkveni pesmi tudi napak našega prvotnega cecilijanstva ni prikriival; kajti priznal je, da so bile cecilijanske skladbe v začetku prestroge in presuhoparne, danes pa, je pristavil, se snuje v cerkveni glasbi nov slog, ki hoče z moderno harmonijo združiti tudi plemenito-dostojno, življenje dihajočo in vzbujajočo melodijo.

Potemtakem ni torej niti P. Hugolin Sattner niti naš list, ki stoji ž njim na enakem stališču, zatiralec cerkvenega ljudskega petja, pač pa imamo to prepričanje, da če pobijamo slabo in nedostojno, cerkve ne vredno domače petje, vršimo s tem kot cerkveni glasbeniki le svojo dolžnost.

Kar se pa špecialno Riharjevih in drugih podobnih starejših pesmi tiče, ve vsak, ki naš list bere in naše gibanje zasleduje, da nismo popolni njegovi nasprotniki, pač pa ločimo pri njem dobro in slabo; dobro izvajamo, slabo pa na miru pustimo. Nanovo izdajati Riharja do sedaj ni še od nikogar bilo prepovedano, pač pa odsvetovano, ker se nam zares že preveč otročje zdi, tiščati venomer samo v Riharja — kot nekateri Nemci v svojega Haydna —, ko smo vendar Riharja kot skladatelja že davno zadaj pustili in orjaško napredovali v naši slovenski glasbi.

Da je glede gojitve cerkvenega ljudskega petja domačega značaja treba v resnici velike pozornosti in previdnosti, spričuje dopis iz sv. Križa na Štajerskem, ki ga objavljamo v današnji številki. Da, da, niso se motili tisti, ki so se v „C. Gl.“ od njega ustanovitve dalje do danes pritoževali nad slabim, še malo očiščenem okusu našega ljudstva glede

cerkvene glasbe. Sicer pa ni nič čudno, da se našemu ljudstvu zlasti po deželi hoče semtertje še vedno okroglih pesmic, in notabene! — še vedno in vedno raje okroglega nego cerkveno dostojnega orgljanja, če pomislimo, da je še mnogim izmed ljudstva živo v spominu ono vese-ljaško in lahkoživo prepevanje in muziciranje po naših korih iz predce-cilijanske dobe. Tudi to moramo upoštevati, da je človeška narava po grehu izprijena, k slabemu nagnjena, in se našim ušesom bolj dopadajo sladke in poskočne popevke nego spokorni psalmi in resnobne pesmi.

V kolikor se je pa okus našega ljudstva glede cerkvene glasbe v zadnjih desetletjih izboljšal, je sigurno zasluga Cec. društva in našega lista. Kjer se je lepo izvajal koral in kjer se je dostojno cerkvena umetna večglasna glasba s skrbjo in vstrajnostjo gojila, tam je pa tudi okus glede cerkvene glasbe, in to tudi kar se tiče cerkvenega ljudskega petja, postal drugačen, tam se pevci, pa tudi verniki zavedajo razlike med posvetno in cerkveno glasbo.

Če hočemo torej, da bo naše na novo poživljeno, semtertje pa na novo upeljano cerkveno ljudsko petje imelo resnične uspehe in pri-neslo ljudstvu bogatih duhovnih koristi, bodimo pred vsem previdni v izbiranju tozadevnih pesmi.

Prosimo, naj nam nikdo ne zameri, ker smo se danes cerkvenega ljudskega petja dotaknili bolj od slabe, rekel bi negativne strani. Bilo je pač potrebno. Ob drugi priliki bomo bolj pozitivni in povedali marsikaj praktičnega.

Zboljšajmo povsod cerkveno glasbo!

Zaboljšanje cerkvene glasbe ste neohodno potrebni dve reči, katerih ena se je že pred šestimi leti v tem listu omenjala, žalibog da brez uspeha. — Da dobi lepa cerkvena glasba povsod prosto pot, je neobhodno potrebno, da se na merodajnem mestu skrbi za to, da se po župnijah nastavljajo v prvi vrsti le samo izvežbani organisti — cecilijanci. Dandanes se na to prav malo ali celo nič ne ozira. Iz tega sledi, da dobimo po deželi celo v večjih župnijah, prav slabo izvežbane samouke. Razume se, da po takih korih vlada silna zanemarjenost, par ženskih glasov nadomešča pevski zbor, orgljanje je pa tako slabo in nedostojno, da ne spada nikamor, najmanj pa v cerkev.

Zelo potrebno in koristno bi bilo, da bi se merodajni faktorji več zanimali za absolvente orglarske šole. Če za glasbo nadarjen mladenič vstopi v orglarsko šolo in se tam dve ali tri leta marljivo uči, gotovo zasluži, ko zapusti šolo, da dobi tudi službo. Sedaj se žalibog na to zelo malo ozira. Naštel bi lahko mnogo imen dobrih organistov, absolventov orglarske šole, ki so bili primorani poiskati si druge službe, ker vsled neizpraznjenih mest in preslabih plač svoje stanovske službe niso mogli dobiti.¹⁾ — Da se po župnijah še vedno nastavljajo samouki in drugi neveščji

¹⁾ Zadnji čas se to, hvala Bogu, jako redko dogaja. (Op. ur.)

organisti, je vzrok, ker se še vedno ne regulirajo plače organistom. Marsikje so zadovoljni, da jim domačin-samouk (bodisi da je kmet ali rokodelec) za nekaj letnih kronic opravlja „svoje“ cerkveno orgljanje in petje. Da se to prepreči, treba bo na merodajnem mestu odločnega nastopa.

Brez dvoma bi bilo velikega pomena za stan organistov in za prospeh cerkvene glasbe, ko bi naše Cecilijansko društvo v Ljubljani, (naša centrala) izdala na določeni čas primeren seznam (katalog) organistov, v katerem bi bilo najti ime in priimek, rojstno in absolventno leto šole, čas službovanja in drugo. Tak seznam bi ne bil v korist le organistom, temveč tudi častiti duhovščini. Bil bi pravi pregled delovanja organistov cele škofije.

Če bi se to storilo, potem bi bila na mestu druga stvar, ki je tudi neobhodno potrebna za izboljšanje cerkvene glasbe. To je inspekcija organistov. Pred leti je to misel sprožil č. gosp. dr. Kimovec v Cerkvem Glasbeniku.¹⁾ V daljšem članku je lepo povedano, kako bi se inspekcija vršila in kolike koristi bi bila ne samo cerkveni glasbi, temveč tudi organistom samim. Žal da se je ta članek popolnoma prezrl oziroma pozabil.²⁾ Med nekaterimi organisti je takrat precej završalo, češ, še tega nam je treba, saj imamo že itak dosti sitnosti in truda za svojo skromno plačo. Dasi je ta pritožba res nekoliko opravičena, je vendar treba pomisliti, da bi nam inspekcija ne bila v breme ampak v korist. Kdor je delaven in marljiv, bo inspekcije gotovo vesel, da se ista prepriča o njegovem delovanju. Umevno je, da bo organist, o katerem je inspekcija izrekla svoje zadovoljstvo in pohvalo, gotovo dobil na merodajnem mestu priporočilo za kako večjo bolj ugodno in boljšo službo. Čemu bi se torej branili tega, kar bi nam le koristilo. Inspekcija bi bila v resnici neobhodno potrebna, smelo trdim da bi se z inspekcijo v enem letu več storilo za prospeh cerkvene glasbe, kakor brez nje v desetih letih. Z inspekcijo bi se povsod na bolje obrnilo, ker bi bili cerkveni predstojniki odnosno organisti nekako prisiljeni skrbeti za lepo in dostojno cerkveno glasbo. Z inspekcijo bi se gotovo izboljšal tudi stan organistov, dobil bi v vseh krogih več ugleda. Z inspekcijo bi se brez dvoma tudi v mnogih krajih odprle službe organistom — cecilijancem, umevno je, da bo inspekcija odstranila nezmožne orglavce in nastavila izvežbane absolvente orglarske šole. Želeti je, da bi se inspekcija v najkrajšem času vpeljala in redno po vseh župnijah vršila.

Če hočemo povsod izboljšati cerkveno glasbo, je neobhodno potrebno, da se navedeno uresniči. Bog daj!

Naše geslo bodi: Zboljšajmo povsod cerkveno glasbo!

Lovro Hafner, organist.

¹⁾ To za izboljšanje naše cerkvene glasbe gotovo prevažno zadevo je priporočal svojčas tudi že č. gosp. Gregor Jakelj. (Glej C. Gl. 1885, stran 69.) (Op. ur.)

²⁾ Članek nam je še prav dobro v spominu, in le obžalujemo, da se inspekcija organistov do danes praktično še ni dala izvesti. V par letih, morda tudi prej, pa upamo, da se bo inspekcija — če Bog da — vendarle začela vršiti. (Op. ur.)

Poziv.

(Ponatis iz „Musica sacra“ 1912, 12. štv.)

Dne 2. decembra 1913 bo preteklo 25 let, kar je umrl v Landshutu **dr. Fran Ksaver Witt**, ustanovitelj in prvi predsednik nemškega Cec. društva. Resnoben, dostojen spomenik krasi njegov grob in ohranja spomin na velikega reformatorja katoliške cerkvene glasbe. V njegovem rojstnem kraju, zgornjefalški župniji Walderbach pa ni postavljen še nikak spomenik in tudi na tamošnji šoli, kjer je Fr. Ks. Witt kot sin učitelja dne 9. februarja 1834 ugledal luč sveta, ni še nikake spominske plošče. Že se je bati, da bo spomin na velikega moža, čegar ime se s ponosom in hvaležnostjo imenuje, kjerkoli doni katoliška cerkvena glasba, v njegovem rojstnem kraju ugasnil, kot se je podpisani mogel pred kratkim sam prepričati pri obisku ondotne vasi. Mnogi prijatelji in častilci Fr. Ks. Witta si štejejo v častno dolžnost, da se ime zaslužnega moža ohrani na njegovi rojstni hiši potom spominske plošče tudi prihodnjim rodovom. In zato prosim v imenu župnijske duhovščine v Walderbachu o priliki 25 letnice Wittove smrti za mal prispevek k napravi omenjene spominske plošče; če bodo prispevki zelo izdatni, bo mogoče napraviti event. tudi primeren kip na jako idealno ležečem prostoru med šolo in cerkvijo. O poslanih prispevkih bo od časa do časa poročala Musica sacra. Denarni prispevki naj se pošiljajo samo na sledeči naslov: Hochw. Herrn Jos. Forster, Kooperator, Walderbach (Oberpfalz).

Dr. Karol Weinmann,

ravnatelj cerkvenoglasbene šole v Regensburgu.

Dodatek uredništva. Toplo pozdravljamo zgornji poziv in želimo, da bi našel obilo odmeva tudi pri nas Slovencih, ki smo tudi hvala Bogu v obilni meri postali deležni Wittovega cerkvenoglasbenega reformatoričnega delovanja.

Prošnja.

Vsa preč. predstojništva dekanijskih, župnih in samostanskih cerkva ljubjanske škofije ozir. vodje tamošnjih cerkvenih korov najvljudneje prosimo, naj nam v svrho statističnega pregleda cerkvene glasbe v naši škofiji blagovolijo do konca marca t. l. sporočiti, kaj se je pri njih v cerkvi izvajalo v letošnjem postu in o Veliki noči.

Tozadevna sporočila iz drugih slovenskih škofij nam bodo seveda enako draga in dobrodošla, vendar za enkrat niso tolikanj nujna.

Točnih sporočil zlasti iz cele ljubljanske škofije sigurno pričakuje in se za ista že naprej najtopleje zahvaljuje **uredništvo „Cerkv. Glasb.“**

„Slava presv. Evharistiji.“

Gradiva za zbirko „Slava presv. Evharistiji“ se je hvala Bogu nabralo tako dosti, da bo zbirka na vsak način večja nego sem pričakoval. Pozivu so se odzvali skoro vsi slovenski cerkveni skladatelji. Za vse njih prispevke bodi jim izrečena na tem mestu najiskrenejša

zahvala, istotako za to, da izvečine izrecno odstopajo svoje event. honorarje v prid novim orglam v ljubljanski orglarski šoli.

Kdaj zbirka izide, tega še ne morem povedati; če bo le mogoče, še pred jesenjo, do konca tega leta pa upam da sigurno.

Zbirka bo velezanimiva. Zastopani bodo prav vsi slogi od najpreprostejšega — a vendar cerkvenodostojnega — do najumetnejšega.

Vsak cerkveni zbor in vsak cerkveni pevovodja bo imel v novi evharistični zbirki na razpolago bogato izbiro zares lepih pesmi.

St. Premrl.

Organistovske zadeve.

Podporno društvo organistov in pevovodij s sedežem v Ljubljani bo imelo dne 10. aprila (četrtek) ob treh popoldne v Alojzijevišču (I. nadstropje) svojo redno sejo. Seje naj bi se to pot udeležili poleg gg. odbornikov tudi gg. dekanijski zaupniki, ki jih že sedaj na to opozarjamo in prosimo, da k seji sigurno pridejo.

Predsednik.

Letošnje romanje v Rim.

Δ Pri letošnjem romanju Slovencev v Rim bo vodil cerkveno petje preč. g. Mihael Arko, dekan v Idriji. Pevci in pevke, ki se nameravajo romanja udeležiti, naj blagovolijo omenjenemu gospodu zborovodju naznaniti svoje ime in glas, ki ga pojo. Na pot v Rim naj vzamejo pevci in pevke oba zvezka Cecilije. Želeti je, da se romanja udeleži čim več pevcev in pevk, da bo zbor tem krepkejši in izdatnejši.

Dopisi.

Cerkno. Malo dolgo je že, kar nismo nič sporočili iz našega kraja v „Cerkv. Glasbenik“, menda že celih — 10 let. Pa nič ne dé! Glavna stvar je, da v cerkvenem petju ne nazadujemo ter da je petje v cerkvi po možnosti vedno na isti višini kot pred 10 leti. Razume se, da je treba na deželi zbor vedno dopolnjevati in na novo učiti, kar dá mnogo truda in dela. Z cerkv. muzikalijami smo dobro založeni. Latinskih maš imamo, da lahko vsak praznik pojemo drugo, pa shajamo ž njimi celo leto. Avtorji latinskih maš našega repertoarja so: Witt, Stehle, Mitterer, Kaim, Schweitzer, Foerster, Gruber, Detsch, Filke, Hladnik; na novo bomo peli „Missa solemnis“ od Avg. Weiricha, zelo lepa efektna skladba. Introit in komunijo pojemo iz Premrl-Kimovčeve izdaje. Za tihe sv. maše rabimo največ Sattnerjeve „Mašne pesmi“, dalje iz zbirke „Slava Jezusu“, „Obhajilne pesmi“ od Angelika, Sattnerjeve „Marijine pesmi“ ter razne pesmi iz „Cerkv. Glasbenika“. Cerkevni pevski zbor sestoji iz 16 pevcev. Za več pevcev niti ni prostora na koru. Kor in orgle kričita po popravi.

Imamo tudi pomnožen pevski zbor, kateri skupno s cerkvenimi pevci nastopa pri pevskih prireditvah v našem kat. slov. izobraž. društvu. Zadnja večja taka prireditev je bila dne 29. sept. p. l., pri kojoj smo izvajali Sattnerjevo „Jeftejevo prisego“ s spremljevanjem vojaškega orkestra z lepim uspehom.

G. B.

Sv. Križ pri Rog. Slatini. „Bogoljub“ me je zdramil, da si tudi jaz dovolim par besed omeniti k zadevi cerkvenega ljudskega petja.

Prepevaj Gospodu vsa zemlja! Res prepevaj, vendar premislimo to stvar malo natančneje. G. dopisniku „Bogoljuba“ le ljudsko petje šumi po glavi; a kaj se vse ne skriva pod tem plaščem! Imel sem priliko slišati neko pesmico, katera mi je znana kot fantovska in ki so jo ponekod tukaj po Štajerskem prepevali. Ta se je neki mili

osebi tako priljubila, da so jo tudi potem pri tihi maši ob delavnikih v cerkvi krožili. Glasi se tako:

Jaz nisem ver-je-la, ko da sem ga vzela, al zdaj ga poznam, da pi-jan-ca i-mam!

Seveda te besede so v cerkvi izginile, pa saj se tej melodiji lahko iz „Venca“ druge podložijo. Takšne in še več enakih naj se potem proizvajajo v cerkvi! Domov grede je potem govorica med fanti, glejte sedaj so pa našo vižo v cerkev vzeli, da se tam poje. Več takšnih priložnosti sem doživel, pa za sedaj naj ta vzgled zadostuje.

Naj povem še tole, kar mi je pripovedovala neka cerkv. pevka. „Bila sem tam doli v kozjanski dekaniji v neki župniji na božji poti. Ali veste, kako je bilo lušno, vse drugače so peli, orglalo se je kar v valčkih in polkah, ljudje so stikali glave le na kor in kakor smo se po maši pogovarjali, mnogi so bili mnenja, se kar v cerkvi zasukniti. Ali ni takšno petje in orglanje vredno, da se iz svetišča izžene? Pa žal mnogokje se še vrše taki in enaki dogodki po korih, kjer še tisti organisti gospodarijo, katerim kaka ženska prinese odkod kakšno melodijo in jo ta po posluhu zaigra, in če je spremljanje valčku podobno ali se tedaj ne priljubi ljudem? Seveda gotovo.“ Tako mi je ta oseba dopovedala dogodek, katerega sem trezno premislil in izrečem naravnost: ali ne spada to med ljudsko petje?

Nekoč sva se z nekim gospodom razgovarjala o cerkv. petju in se je dotični gospod izrazil: da kdor ima zmožnost za petje naj poje, kdor pa tega nima, pa naj molči. Zato menim, da ljudsko cerkveno petje, pri katerem sodelujejo vsi, ki imajo pevske zmožnosti in jih nimajo, ne more nikoli biti tako ubrano, kot ono petje, ki ga izvaja zbor ter se pojo lepo ubrane skladbe Sattnerjeve, Hladnikove, Foersterjeve, Premrlve i. t. d. raznih skladateljev, in ljudstvo v premišljevanju moli in oči povzdiguje proti oltarju, med tem ko ga lepo ubrano petje podpira v molitvi.

Naj omenim še to, da pri nas večkrat tudi latinsko pojemo, in da je cerkev vseeno ljudi polna. Sploh se je ljudstvo že dobro privadilo strogo cerkvenemu petju in mu ni več všeč, da vdarimo včasih katero preveč po domače.

Vinko Šerbak, organist in pevovodja.

Oglasnik.

△ P. Griesbacher: **Quatuor modi cantandi Credo** choraliter juxta Vaticanam comitante organo vel Harmonio interjectis VIII diversis modulibus polyphonicis ad IV—V voces inaequales cum Appendice. Op. 160. A. Regensburg. Coppenrath. — Občeznani nemški skladatelj in docent na cerkv. glasbeni šoli v Regensburgu, kanonik Peter Griesbacher je z zgoraj imenovano izdajo hromatično harmoniziranih koralnih Credo vzdignil zadnji čas v nemških cerkvenoglasbenih listih dosti prahu, naletel pri nekaterih na hud opor. Drugi njegovo delo močno hvalijo in so mu za njegov nastop od srca hvaležni. Mi ne bomo tukaj preiskavali, katera harmonizacija je boljša: strogo diatonična ali pristo hromatična, opozarjamo pa naše organiste in vse prijatelje lepe cerkvene glasbe, naj si omislijo Griesbacherjevo delo in študirajo koral v novi obleki. Med koralno harmonizacijo so vloženi pri vsakem Credo tudi nekateri večglasni, polifonni, na koral se opirajoči, prav izvrstni stavki. — Zbirka stane 3 M, posamni glasovi M 0:50. S. P.

Prošnja.

△ Kdor ima na prodaj kak star že rabljen harmonij, naj blagovoli sporočiti g. Alojziju Gradu, organistu v Ihanu, P. Domžale.

Današnjemu listu je pridejana 3. štev. prilog.

Odgovorni urednik lista in glasbene priloge Stanko Premrl.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadržna tiskarna v Ljubljani.